

1992 DÜNYA BESLENME DEKLARASYONU*

Roma, Aralık 1992

Çevirenler: Gülgün ERSOY, Meral AKSOY

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu Beslenme ve Diyetetik Bölümü

ÖZEL RAPOR: Editör Notu: 5-11 Aralık 1992 tarihinde Uluslararası Beslenme Konferansı İtalya'nın Roma Şehrinde Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve dünyaca tanınan diğer ülkelerin resmi delegelerinin katılımıyla, Dünya'daki malnütrisyon ve açlık problemini kökünden çözmek amacıyla Beslenme Plan ve Faaliyetleri hazırlayıp yapmak ve deklare etmek için yapıldı. Konferans birçok uluslararası firmaların ve resmi olmayan organizasyonların iki yıldan daha uzun zamandır uğraşlarıyla toplandı. Katılımcı ülkelerin Dışişleri, Sağlık, Tarım Bakanları gibi üst düzeydeki delegeler toplantıda yer aldı. Konferansın sonucunda ortaya çıkan deklarasyonu sunuyor ve deklarasyonla, faaliyet planlarıyla ilgili gelecekteki aktiviteleri takip edeceğimizi bildiriyoruz.

1- Beslenme ile ilgili bu uluslararası konferansta, bakanlar, yetkili devlet temsilcileri ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (AT) olarak biz açığı ortadan kaldırmak, malnütrisyonun tüm şekillerini azaltmak için aşağıdaki bildiriye açıklıyoruz:

Dünyada hem bilgi hem de olanaklar insanlık felaketlerinin sona erdirilmesi için kullanılırken açlık ve malnütrisyon kabul edilemez bir olaydır. Yeterli ve doğru beslenmenin insan hakları olduğunu kabul ediyoruz. Herkes için yeterli yiyeceğin olduğu, esas problemin adaletsiz dağılımdan kaynaklandığı görüşündeyiz. Dünya insan hakları bildirisindeki yiyecek ve uygun yaşam standardıyla ilgil bölümü hatırlayarak, açlıktan kurtulmanın bir zorunluluk olduğu bilinciyle bu konuda işbirliği yapmayı taahhüt ediyoruz. Ayrıca biz, çevre sağlığı olan barış içindeki dünyada bütün insanlar için beslenme refahını sağlamayı ve devam ettirmeyi beyan ediyoruz.

2- Ortalama insan ömrünün uzadığı, yetişkinlerde okur-yazar oranının arttığı ve beslenme durumunun düzeldiği bu dünyada kabul edilemez gerçek şu ki, gelişmekte olan ülkelerdeki 780 milyon kişi (nüfuslarının % 20'si) hala beslenme refahı için gerekli olan temel besin gereksinimlerini karşılayamamaktadır.

3- Latin Amerika, Asya ve Afrika'da beş yaşın altındaki malnütrisyonlu çocukların yüksek oranı ve artan sayısı karşısında gerçekten istrap duyuyoruz. Çoğunluğu çocuk ve kadın olan iki milyardan fazla kişide bir veya daha fazla mikrobesein ögesi yetersizliği bulunmakta; bebekler iyot yetersizliğine bağlı zeka geriliği çocuklar A vitamini yetersizliğine bağlı körlük ve ölüm, çok fazla sayıdaki kadın ve çocuk demir yetersizliği riski altında bulunmaktadır. Yüz milyonlarca kişi de kontamine olmuş, pis besin ve suyun sebep olduğu bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalıklardan şikayetçidir. Aynı zamanda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, aşırı ve dengesiz beslenmeye bağlı kronik ama bulaşıcı olmayan hastalıklar erken ölümlere neden olmaktadır.

4- Dünya Beslenme Deklarasyonunun hedeflerine ulaşmak için Birleşmiş Milletleri acil olarak, yapısal ve maddi kaynakları da kapsayan on yıllık bir yiyecek ve beslenme deklarasyonu yayınlamaya çağırıyoruz. Bu doğrultuda Afrika, Asya, Latin Amerika ve Karayiblerin yiyecek ve beslenme sorunlarına özel önem verilmelidir.

5- Geri kalmışlığın etkileriyle oluşan fakirlik ve eğitim eksikliğinin, açlık ve yetersiz beslenmenin birinci nedeni olduğunu kabul ediyoruz. Birçok toplumda iyi beslenme için temel gereksinimler olan, eğitim, sağlık hizmetleri, sanitasyon, temiz su ve yeterli besini elde edemeyen fakir insanlar vardır.

6- İnsan refahını geliştirmek ve devam ettirebilmek için gelişim program ve politikalarında çevreye dikkat çekilmesini ve hem şimdiki hem de gelecek neslin daha iyi beslenmesi için yardım sağlanmasını

* Nutrition Reviews 51(2)41-43'den çevrilmiştir.

taahhüt ediyoruz. Tarımın çok fonksiyonlu rolleri arasında özellikle yiyecek güvenliği, beslenme ve doğal kaynakların korunması özel önem taşır. Kırsal ve şehirsal bölgelerde toplumlar arasında eldeki kaynakları denge içinde tutmaya, bunlar için sosyo-politik programları geliştirmeye, ekonomi, çevre nüfus, eğitim, sağlık, gıda, beslenme, balıkçılık, hayvan bakımı ve tarımı bütün olarak bir arada tutmaya toplumlar, uluslar ve uluslararası düzeyde bütün ailelere söz veriyoruz.

7- Beslenme programlarının yavaş uygulanması eleman ve finans kaynaklarının yetersizliğindedir. Birçok ülkedeki kurumlar beslenmeyle ilgili programların ve problemlerin üstesinden gelebilmek için kapasiteleri ve sorumluluk politikaları içinde doğayı değerlendirmeleri gerekmektedir. Malnütrisyon problemine yardımcı olunması özellikle yaşlı, kadın ve çocuklarda bu problemlerin yok edilmesi, temel ve uygulamalı bilimsel araştırmalarla beraber gıda ve beslenmeyi olumsuz etkileyen faktörlerin daha açık şekilde tanımlanmasına ihtiyaç vardır.

8- Buna ilaveten beslenme refahı, sosyo-ekonomik durum cinsiyet, farklı uygulama ve yasalar ve tabiat olayları sel, kasırga, kuraklık, çölleşme ve de birçok ülkenin tarım, sağlık gibi eğitim ve diğer sosyal hizmetler için yetersiz bütçe tahsisleri nedeniyle engellenmektedir.

9- Savaşlar, işgal, iç karışıklıklar, doğal afetlere ilaveten insan hakları ihlali ve uygun olmayan sosyo-ekonomik politikalar; on milyonlarca mültecinin, savaş gücü yaşayan insanların, savaştan etkilenen sivil nüfusların ve en fazla beslenme sorunu olan gruplar arasında göçmenlerin ortaya çıkmasına neden oldu. Bu grupların bakımı ve rehabilitasyonu için kaynaklar genellikle çok yetersiz olup, aynı zamanda beslenme sorunları bunlar arasında daha yaygındır. Bunların ihtiyacı olan uygun yiyecek ve tıbbi gereksinimleri bütün sorumlu gruplar tarafından zamanında ve düzenli olarak dağıtılmasını sağlamak için Birleşmiş Milletler üyeleriyle da bağlantılı olarak, işbirliği yapmalıdırlar.

10- Değişen dünya koşulları, uluslararası gerilimlerin azalması, çelişkilerin barışçı yollarla çözülmesi için bakış açısının genişletilmesi, daha önceden kullanamadığımız kaynakların kullanımına yönelmesi, fakir ve ihtiyaç içindeki kişilere beslenme refahı sağlanması için gerekli fırsatı bize verecektir.

11- Herkesin beslenme refahını sağlamak, toplum ve insanlığın gelişiminde ön şart olan anahtar bir hedef olmalıdır. Sosyo ekonomik gelişme plan ve stratejilerimizin arasında olmalıdır. Başarı insanların toplumsal ve kişisel katılımına ve her düzeyde çok sektörlü faaliyetlerin uzun süreli aktivitesine bağlıdır. Beslenme refahındaki gelişmeyi kısa sürede saptamak için, önceki gelişmelerden başlayarak günümüzdeki çalışmalar içinde zamanın uzatılmasına ihtiyaç vardır.

12- Politika ve programlar şu hedefe yönelmelidir: Bizim önceliğimiz politik programları geleneksel halka yöneltmek ve onların bakım sahalarını genişletmek, gelir kapasitelerini, üretimlerini, kırsal ve bölgesel kaynakları kullanarak artırmaktır. Biz halk ve toplulukların ill. adımlarını desteklemeliyiz ve yaşamları etkilenen bu durumdaki fakir kişileri garanti altına almalıyız. Biz yaşlılar da dahil olmak üzere diğer riskli grupların, çocukların, sosyal ihtiyaçları, fiziksel, mental ve duygusal gereksinimleri karşılamak için uygun bir çevre, beslenme ve yeterli yiyecek sağlamadaki aile ünitelerinin önemini tamamiyle kabul ediyoruz. Uzun zamandır yeterli sorumluluğun olmadığı aile üniteleri çerçevesinde toplum ve/veya hükümetler, mağdurlar için oluşturulacak yaygın ve iletişimli programları desteklemeyi öneriyoruz. Bundan dolayı biz toplumun aile ünitelerini uyarmayı temel olarak alıyor ve bunun devamını öneriyoruz.

13- Kadınların ve adölesan kızların yeterli beslenmesini sağlamak çok önemlidir. Onların sağlık durumları ve eğitimleri geliştirilmelidir. Kadınlara; karar mekanizmalarına katılabilmeleri, kaynakların kontrolü ve geliştirilmesi için fırsat tanınmalıdır. Kadın ve erkeklerin her ikisine de aile planlaması hizmetleri sağlamak özellikle çalışan kadınlara, gebelik, emzirme ve erken çocukluk dönemi boyunca para ödeyerek veya ödemeyerek destek sağlamak çok önemlidir. Beslenme refahının artırılmasında erkeklerde uygun eğitimle motive edilerek aktif rol almalıdırlar.

14- Yiyecek yardımı; acil durumlarda savaş nedeniyle ortaya çıkan sığınmacılara, mültecilere toplumsal ve ekonomik gelişme için ev içi yiyecek temini yapılmalıdır. Acil durumlarda yiyecek yardımı alan ülkelerin rehabilite aşamasından gelişme aşamasına gelmelerini sağlamak için yeterli kaynaklar sağlanmalıdır, böylece ilerideki acil durumlarda kendilerine yetecek duruma geleceklerdir. Beslenme alışkanlıkları, bölgesel yiyecek üretimi ve pazarlaması üzerindeki olumsuz etkilerden ve bağımlılık faktörlerinden kaçınılmalıdır. Yiyecek yardımı azaltılmadan ve kesilmeden önce bu ülkelere mümkün olduğu kadar alternatif kaynaklar ve diğer yaklaşımları kullanmaları öğretilmelidir. Takdir edilen yiyecek yardımı

hükümet organizasyonları yoluyla değil, lokal ve kişisel katılımlarla her ülkenin yöresel özelliğine göre yapılmalıdır.

15- Milletler ve uluslararası bir kuruluş olarak ihtilafli bölgelerde bulunan sivil nüfusun beslenmesi için yeterli gıda sağlamayı beyan ediyoruz. Uluslararası insanlık yasaları şartlarına göre, yiyeceğin bir politik baskı aleti olarak kullanılmayacağını vurguluyoruz. Yiyecek yardımı, politik ilişki, coğrafik bölge, cinsiyet, yaş, etnik, kabilevi ve dinsel kimlik sebebiyle engellenmemelidir.

16-Her hükümetin birinci sorumluluğunun, yiyecek güvenliğini ve muhafazasını temin etmek, insanların yiyecek refahını sağlamak özellikle yardıma muhtaç grupları korumak olduğunu bildiriyoruz. Bununla birlikte ayrıca, dar gelirli ülkelerin bu tür çabalarının tamamının uluslararası toplumların aktiviteleriyle desteklenmesinin önemini vurguluyoruz. Bu tip faaliyetler 1992 Birleşmiş Milletler Çevre ve Gelişme konferansında tekrarlandığı gibi, gelişmiş ülkelerin genel beslenme politikasının (GNP) % 0,7'sine erişilmesini Birleşmiş Milletler kabul ediyor ve buna erişilmesi için resmi yardımın artırılması gerektiğini ekliyor. Üstelik verilen sözü tutma sorunu hafifletme çabaları, geliri az olan veya orta derecede beslenme problemi olan ülkeler için daha kapsamlı yapılmalıdır.

17- Biz döviz kazanımındaki artışın ve gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin azalmasını sağlayan bağımsızlığın ve dünya ticaretinin önemini kabul ediyoruz. Dengeleme tedbirleriyle yapısal düzenleme programlarından olumsuz etkilenen orta ve düşük gelir gruplu ülkeleri ve yardıma muhtaç kişileri, bu gelişmelere karşı görüşteki ülkelere karşı korumaya devam edilmesi gerektiğini belirtiyoruz.

18- Bir dizi uluslararası konferans ve dökümanda ilan edilen, insan gelişimi, yiyecek güvenliği, tarım, kırsal gelişme, sağlık, beslenme ve çevre hedeflerini tekrar teyit ediyoruz. Dördüncü Birleşmiş Milletler Gelişme Grubu ve Dünya Çocuk Zirvesi'nin beslenme hedeflerini sağlamak için verdiğimiz sözü tekrar ediyoruz.

19- Ana prensip olarak ve milli plan hareketinin oluşumu için ölçülebilir amaçların gelişimi dahil olmak üzere rehber olarak ve zaman çerçevesi içinde amaçları-hedefleri bu on yılın sonundan önce bütün gayretlerimizle elimine etmeyi hedefliyoruz.

- Açlık ve açlıkla ilgili ölümler
- Toplumlarda tabiat şartları ve insanlık felaketlerinin yol açtığı açlıktan ve beslenme yetersizliğinden kaynaklanan hastalıklar
- İyot ve A vitamini yetersizliği
- Açlık ve yaygın kronik açlık
- Özellikle çocuklar, kadınlar ve yaşlılar arasında görülen kötü beslenme
- Demiri de kapsayan diğer önemli mikro besin ögesi yetersizlikleri
- Diyetle ilgili bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalıklar
- Optimal meme emzirmeyle ilgili sosyal ve diğer engeller
- Güvenli olmayan içecek suyunu da kapsayan yetersiz sağlık şartları ve kötü hijyen

20- Bizler, bolluğun ortasındaki kötü beslenmenin tüm şekilleri ve açlık skandalına uzanan sebepleri ortadan kaldırmak için hükümetler tek ve çok taraflı ve de hükümet dışı organizasyonlar, özel sektör kuruluş ve kişileri arasında aktif işbirliği geliştirme kararındayız.

21- İnsan hayatının doğuştan gelen önemini değerlendirerek, derinliğine inerek 1994 yılından önce amaçları, varılacak hedeflerin prensipleri ile ilgili stratejiyi eklenen plan ve faaliyetleri deklare ediyor ve amacı benimsiyoruz.